

Arbetsmiljö 1980–2022

Sveriges officiella
statistik

Arbetsmiljö 1980–2022

Producent SCB, Statistiska centralbyrån
Avdelningen för social statistik och
analys
Solna Strandväg 86, 171 54 Solna
010-479 4000

Förfrågningar Anne Danielsen Rackner
010-479 4000
ulfsilc@scb.se

Du får kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet.
Vi vill dock att du uppger källa på följande sätt:
Källa: SCB, Arbetsmiljö 1980–2022. Levnadsförhållanden 2023:1

ISSN: 1654-1707 (Online)
URN:NBN:SE:SCB-2023-LEBR2301_pdf

Denna publikation finns enbart i elektronisk form på www.scb.se.
This publication is only available in electronic form on www.scb.se.

Inledning

Denna rapport baseras på resultat från SCB:s Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF). ULF är en intervjuundersökning uppbyggd kring ett antal områden som har betydelse för människors levnadsförhållanden, som till exempel hälsa, fritid, sysselsättning och ekonomi. År 2022 ingick frågor om arbetsmiljö i ULF och syftet med denna rapport är att ge en kortfattad redovisning av resultat från dessa frågor. För vissa av frågorna finns tidsserier med start på 1980-talet.

Till rapporten hör en tabellbilaga som finns tillgänglig i anslutning till rapporten på SCB:s webbplats (www.scb.se/ulf). Tabellbilagan innehåller samtliga frågor om arbetsmiljö som ställdes i ULF 2022, med ytterligare redovisningsgrupper utöver de som tas upp i rapporten.

Om förvärvsarbete

I ULF får respondenterna svara på en fråga om vad man har för huvudsaklig sysselsättning – om man arbetar, studerar, är arbetslös, pensionerad eller något annat. De som har arbete som huvudsaklig sysselsättning benämns i denna rapport förvärvsarbete. Det är denna grupp som får frågor om sin arbetsmiljö i ULF, och det är därmed den grupp rapporten handlar om. I 2022 års undersökning hade 63 procent av befolkningen i åldern 16–74 år, motsvarande cirka 4,7 miljoner personer, arbete som huvudsaklig sysselsättning. 90 procent av dem är anställda och 10 procent är egna företagare.

Arbetsmiljön bland arbetare och tjänstemän

I detta avsnitt tittar vi på hur personer som har ett arbetaryrke respektive tjänstemannayrke har svarat på frågor om sin arbetsmiljö. Indelning av yrken i arbetar- respektive tjänstemannayrken baseras på yrkeskod enligt Standard för svensk yrkesklassificering (SSYK 2012). Exempel på yrken som klassificeras som arbetaryrke är lagerpersonal, kock, butikssäljare, barnskötare, undersköterska, snickare och fordonsmekaniker. Exempel på yrken som klassificeras som tjänstemannayrke är läkare, sjuksköterska, lärare, ingenjör, sekreterare och chefsyrken. Enligt denna indelning har ungefär en tredjedel av de förvärvsarbetande ett arbetaryrke och två tredjedelar har ett tjänstemannayrke. Mer information om redovisning av arbetar- och tjänstemannayrken finns i dokumentet ”Definitioner av indikatorer och redovisningsgrupper” på www.scb.se/ulf.

Nöjd med arbetet

Arbetsmiljöavsnittet i ULF inleds med en övergripande fråga om hur nöjd man är med sitt nuvarande arbete på en skala från 0 till 10, där 0 betyder att man inte alls är nöjd och 10 att man är helt och hållet nöjd. I 2022 års ULF var genomsnittet 7,6 för förvärvsarbetande i åldern 16–74 år. En indelning av svarsalternativen i tre grova grupper visar att 88 procent av de förvärvsarbetande svarade 6 eller högre, medan 6 procent svarade med en femma och 6 procent svarade 4 eller lägre.

Resultaten visar att äldre är något nöjdare med sitt arbete än yngre och att egenföretagare är något nöjdare än anställda. Personer i arbetaryrken är i genomsnitt ungefär lika nöjda som personer i tjänstemannayrken.

Fysisk arbetsmiljö

Resultat från frågorna om fysisk arbetsmiljö i 2022 års ULF visar att 38 procent av de förvärvsarbetande i åldern 16–74 år har ett kroppsligt ansträngande arbete. Det är nästan fem gånger vanligare bland personer i arbetaryrken än bland personer i tjänstemannayrken, 73 jämfört med 15 procent. De yrkesgrupper där det är vanligast att ha ett kroppsligt ansträngande arbete är yrken inom byggverksamhet och tillverkning, yrken inom maskinell tillverkning och transport, service-, omsorgs- och försäljningsyrken samt yrken med krav på kortare utbildning eller introduktion.

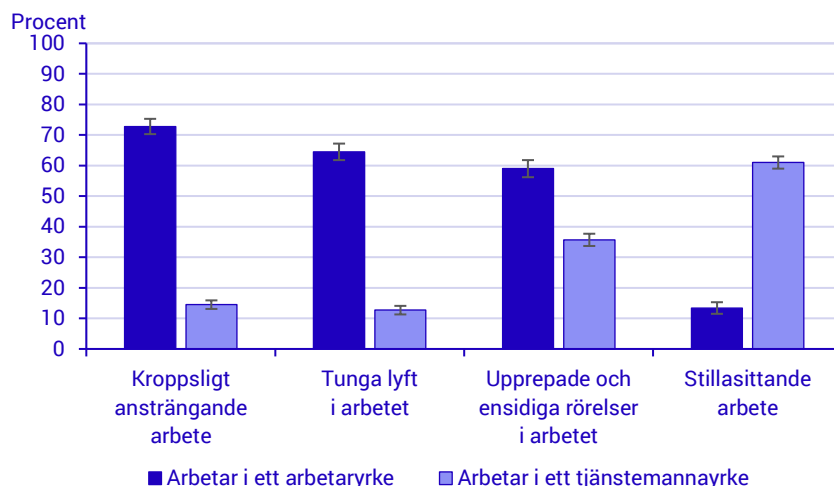
Andra faktorer i den fysiska arbetsmiljön som är vanligare bland arbetare är tunga lyft och upprepade och ensidiga rörelser. Bland personer i arbetaryrken gör 65 procent tunga lyft i arbetet och 59

procent har ett arbete som innebär mycket upprepade och ensidiga rörelser. Motsvarande andelar bland tjänstemän är 13 respektive 36 procent.

En aspekt av den fysiska arbetsmiljön som i stället är vanligare bland tjänstemän är stillasittande. Bland personer i tjänstemannayrken tycker 61 procent att deras arbete är alltför stillasittande, jämfört med 13 procent bland dem som har ett arbetaryrke. De yrkesgrupper där det är vanligast att ha ett arbete som är alltför stillasittande är chefsyrken, yrken med krav på högskolekompetens samt yrken inom administration och kundtjänst.

Diagram 1
Fyra indikatorer som rör fysisk arbetsmiljö efter arbetar- resp. tjänstemannayrke. År 2022.

Förvärvsarbetande 16–74 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF).

Psykosocial arbetsmiljö

Resultat från frågorna om psykosocial arbetsmiljö i 2022 års ULF visar att 52 procent av de förvärvsarbetande i åldern 16–74 år har ett psykiskt ansträngande arbete. Det är vanligare bland personer i tjänstemannayrken än bland dem som har ett arbetaryrke, 57 jämfört med 46 procent. Det är också vanligare att tjänstemän än arbetare upplever svårigheter att koppla bort arbetet på fritiden. Bland personer i tjänstemannayrken har 52 procent varje vecka svårt att koppla bort arbetet när de är lediga, jämfört med 32 procent bland dem som har ett arbetaryrke. Samtidigt är det vanligare att tjänstemän tycker att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet, 89 procent av tjänstemännen upplever sitt arbete på det viset, jämfört med 72 procent av arbetarna.

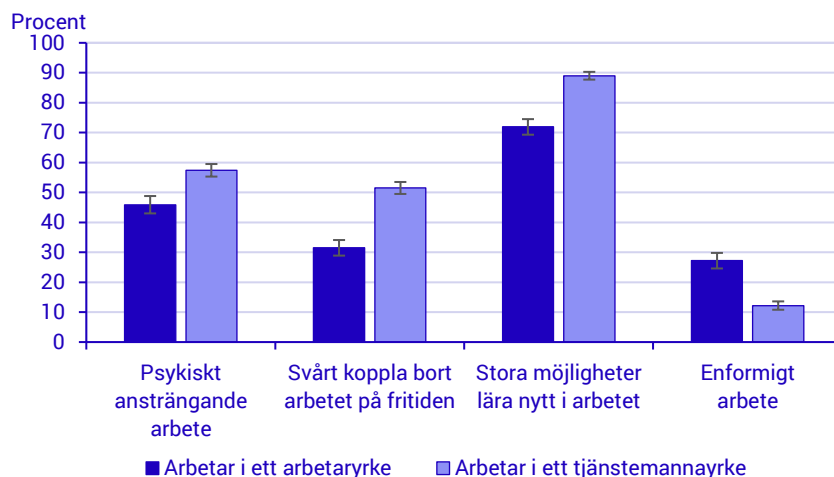
En aspekt av den psykosociala arbetsmiljön som i stället är vanligare bland arbetare är att uppleva arbetet som enformigt. Bland personer i arbetaryrken tycker 27 procent att deras arbete är enformigt, jämfört

med 12 procent av dem som har ett tjänstemannayrke. De yrkesgrupper där det är vanligast att uppleva arbetet som enformigt är yrken inom administration och kundtjänst, yrken inom maskinell tillverkning och transport samt yrken med krav på kortare utbildning eller introduktion.

Diagram 2

Fyra indikatorer som rör psykosocial arbetsmiljö efter arbetar- resp. tjänstemannayrke. År 2022.

Förvärvsarbetande 16–74 år.

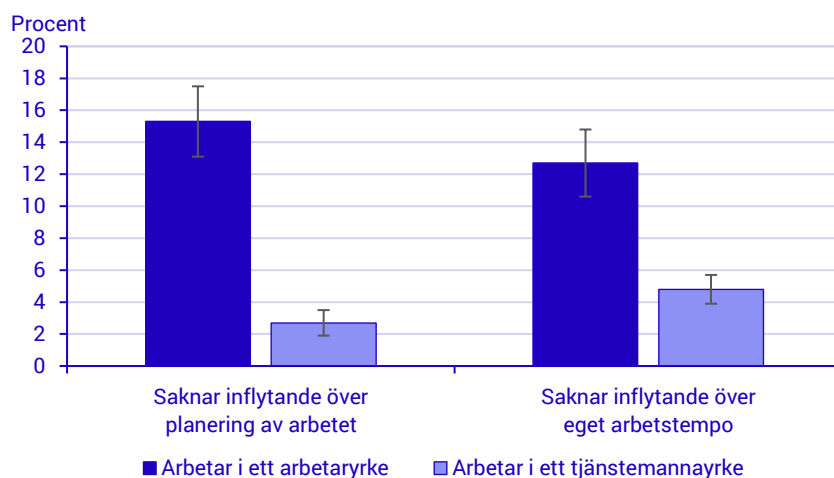
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF).

Inflytande i arbetet är ett annat område där resultaten ser olika ut för arbetare och tjänstemän. Bland dem som har ett arbetaryrke saknar 15 procent inflytande över planeringen av sitt arbete, och 13 procent saknar inflytande över sitt eget arbetstempo. Motsvarande andelar bland personer i tjänstemannayrken är 3 respektive 5 procent.

Diagram 3

Två indikatorer som rör inflytande i arbetet efter arbetar- resp. tjänstemannayrke. År 2022.

Anställda 16–74 år.

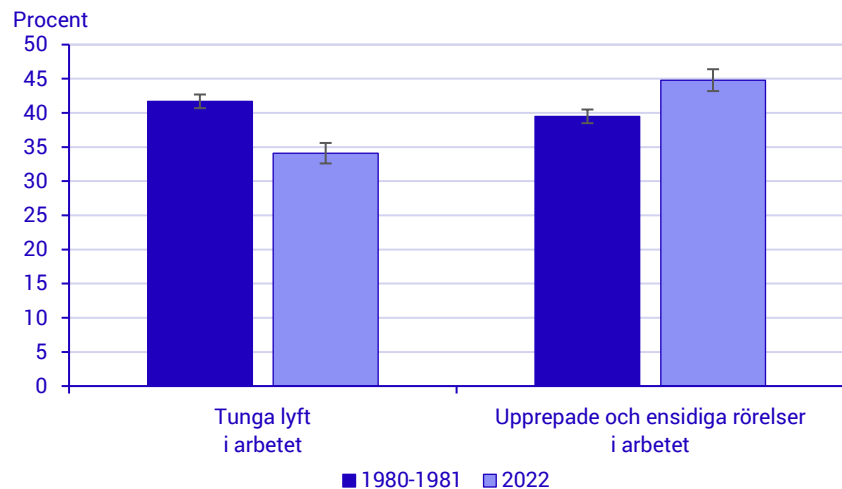
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF).

Utveckling över tid

Vissa av arbetsmiljöindikatorerna i ULF har tidsserier som sträcker sig ända tillbaka till 1980-talet. Inom området fysisk arbetsmiljö kan man till exempel se att andelen förvärvsarbetande i åldern 16–74 år som gör tunga lyft i arbetet har minskat från 42 procent i början av 1980-talet till 34 procent 2022. Under samma period har andelen som har ett arbete som innebär mycket upprepade och ensidiga rörelser i stället ökat från 40 till 45 procent.

Diagram 4
Två indikatorer som rör fysisk arbetsmiljö, jämförelse över tid.
År 1980–1981 samt 2022.

Förvärvsarbetande 16–74 år.

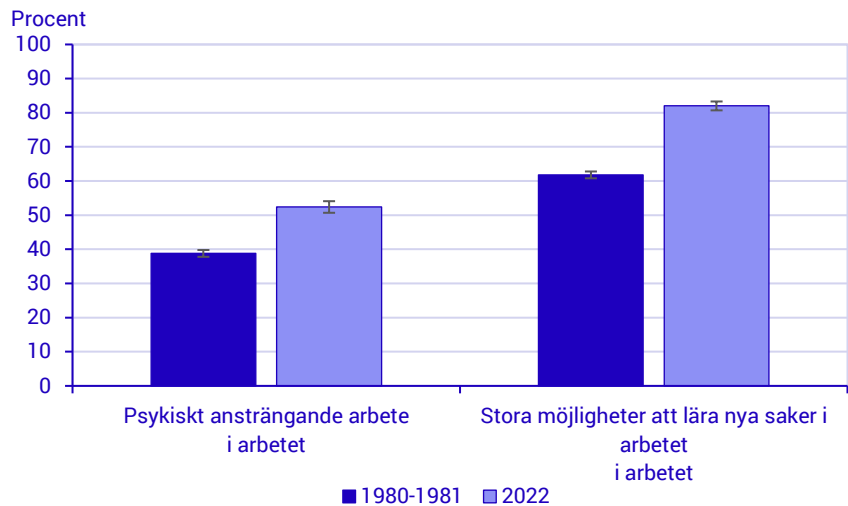
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF).

Inom området psykosocial arbetsmiljö visar resultaten att andelen som har ett psykiskt ansträngande arbete har ökat från 39 procent i början av 1980-talet till 52 procent 2022. Under samma period har andelen som tycker att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet ökat från 62 till 82 procent. Andelen som tycker att arbetet är enformigt är ungefär densamma nu som på 1980-talet, runt 18 procent.

Diagram 5

**Två indikatorer som rör psykosocial arbetsmiljö, jämförelse över tid.
År 1980–1981 samt 2022.**

Förvärvsarbetande 16–74 år.

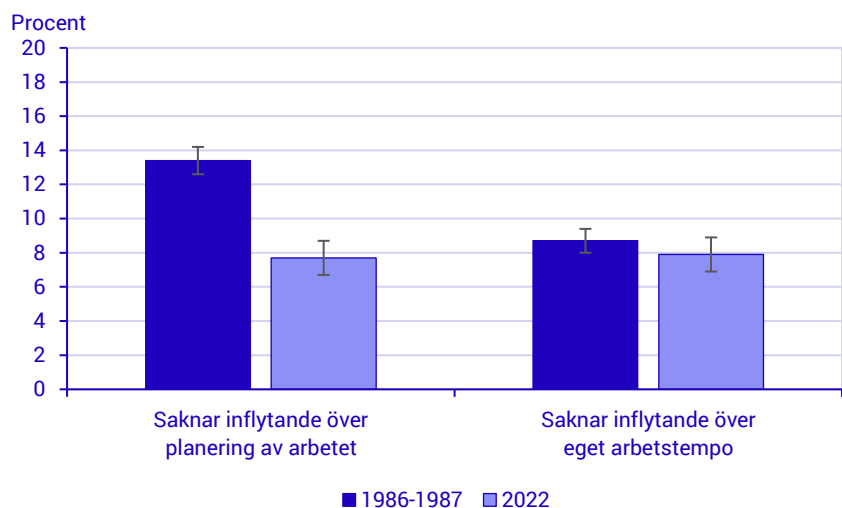
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF).

Även när det gäller inflytande i arbetet har det skett en viss förändring över tid. Andelen som saknar inflytande över planeringen av sitt arbete har minskat från 13 procent i mitten av 1980-talet till 8 procent 2022. Att sakna inflytande över sitt eget arbetstempo är dock ungefär lika vanligt nu som då, runt 8 procent.

Diagram 6

**Två indikatorer som rör inflytande i arbetet, jämförelse över tid.
År 1986–1987 samt 2022.**

Anställda 16–74 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF).

Arbetsmiljö och hälsa

Arbete och hälsa hänger tätt samman och sambandet är komplext. Att ha ett arbete kan ge ekonomisk trygghet, personlig utveckling och ett socialt sammanhang. Samtidigt kan exponering för riskfaktorer i arbetet påverka vår hälsa, och hälsfaktorer kan i sin tur påverka vår arbetsförmåga.

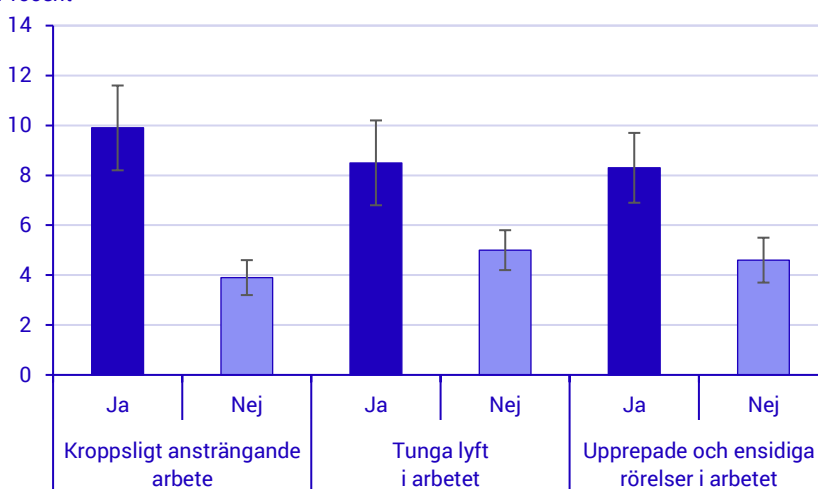
Frågan om arbetsmiljö och hälsa kan belysas översiktligt genom att jämföra hur förvärvsarbetande har svarat på frågor om sin arbetsmiljö och sin hälsa i ULF. Det går inte att dra slutsatser om orsak och verkan utifrån dessa resultat, men det kan ändå vara relevant att beskriva de mönster som framträder.

Till exempel visar resultaten att problem med värk är vanligare bland dem som utsätts för olika fysiska faktorer i arbetet. Bland dem som har ett kroppsligt ansträngande arbete, som lyfter tungt i arbetet eller som har ett arbete som innebär mycket upprepade och ensidiga rörelser har ungefär 10 procent svår värk i skuldror, nacke, axlar, rygg, höft, armar, händer, ben eller fötter. Bland övriga förvärvsarbetande har ungefär 5 procent svår värk.

Diagram 7
Andel som har svår värk efter tre arbetsmiljöindikatorer.
År 2022.

Förvärvsarbetande 16–74 år.

Procent

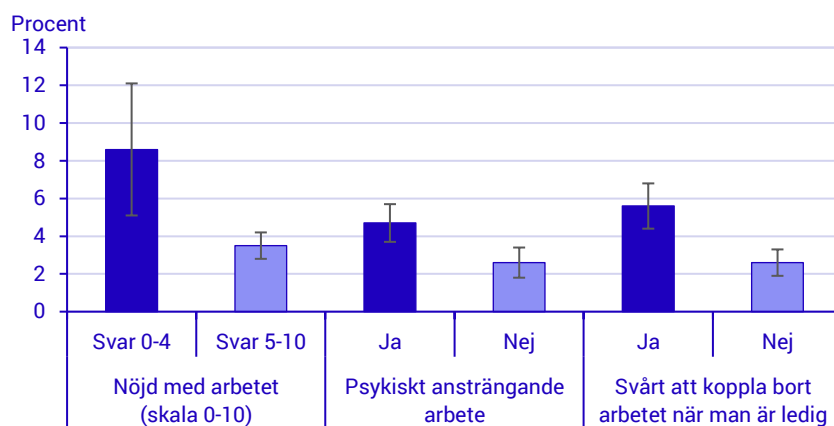

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF).

Resultaten visar vidare att besvär med sömnen är vanligare i vissa grupper av förvärvsarbetande. Bland dem som har ett psykiskt ansträngande arbete har 5 procent svåra besvär med sömnen, och bland dem som varje vecka har svårt att koppla bort arbetet på fritiden har 6 procent sådana besvär. Det kan jämföras med 3 procent bland övriga förvärvsarbetande. Det finns också skillnader när det gäller nöjdhet med arbetet. Bland dem som svarade 4 eller lägre på frågan om hur nöjd man är med sitt arbete på en skala från 0 till 10 har 9 procent svåra sömnbesvär, jämfört med 4 procent bland övriga förvärvsarbetande.

Diagram 8
Andel som har svåra sömnbesvär efter tre arbetsmiljöindikatorer.
År 2022.

Förvärvsarbetande 16–74 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF).

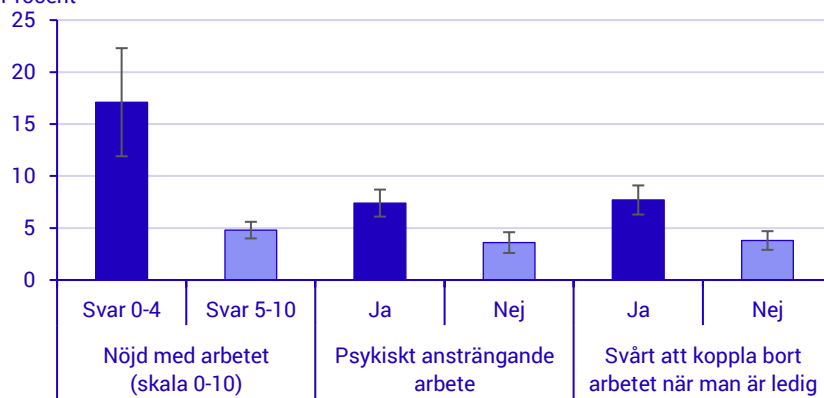
Slutligen visar resultaten att besvär av ängslan, oro eller ångest är vanligare i vissa grupper av förvärvsarbetande. Bland dem som har ett psykiskt ansträngande arbete har 7 procent svåra besvär av ängslan, oro eller ångest, och bland dem som varje vecka har svårt att koppla bort arbetet på fritiden har 8 procent sådana besvär. Det kan jämföras med 4 procent bland övriga förvärvsarbetande. Men den tydligaste skillnaden handlar om nöjdhet med arbetet. Bland dem som svarade 4 eller lägre på frågan om hur nöjd man är med sitt arbete på en skala från 0 till 10 har 17 procent svåra besvär av ängslan, oro eller ångest, vilket kan jämföras med 5 procent bland övriga förvärvsarbetande.

Diagram 9

Andel som har svåra besvär av ängslan, oro eller ångest efter tre arbetsmiljöindikatorer.
År 2022.

Förvärvsarbetande 16–74 år.

Procent

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF).

SCB beskriver Sverige

Statistikmyndigheten SCB förser samhället med statistik för beslutsfattande, debatt och forskning. Vi gör det på uppdrag av regeringen, myndigheter, forskare och näringsliv. Vår statistik bidrar till en faktabaserad samhällsdebatt och väl underbyggda beslut.